

Vyučování cizím jazykům

Žáci s dyslexií

Doc. PaedDr. Olga Zelinková, CSc.

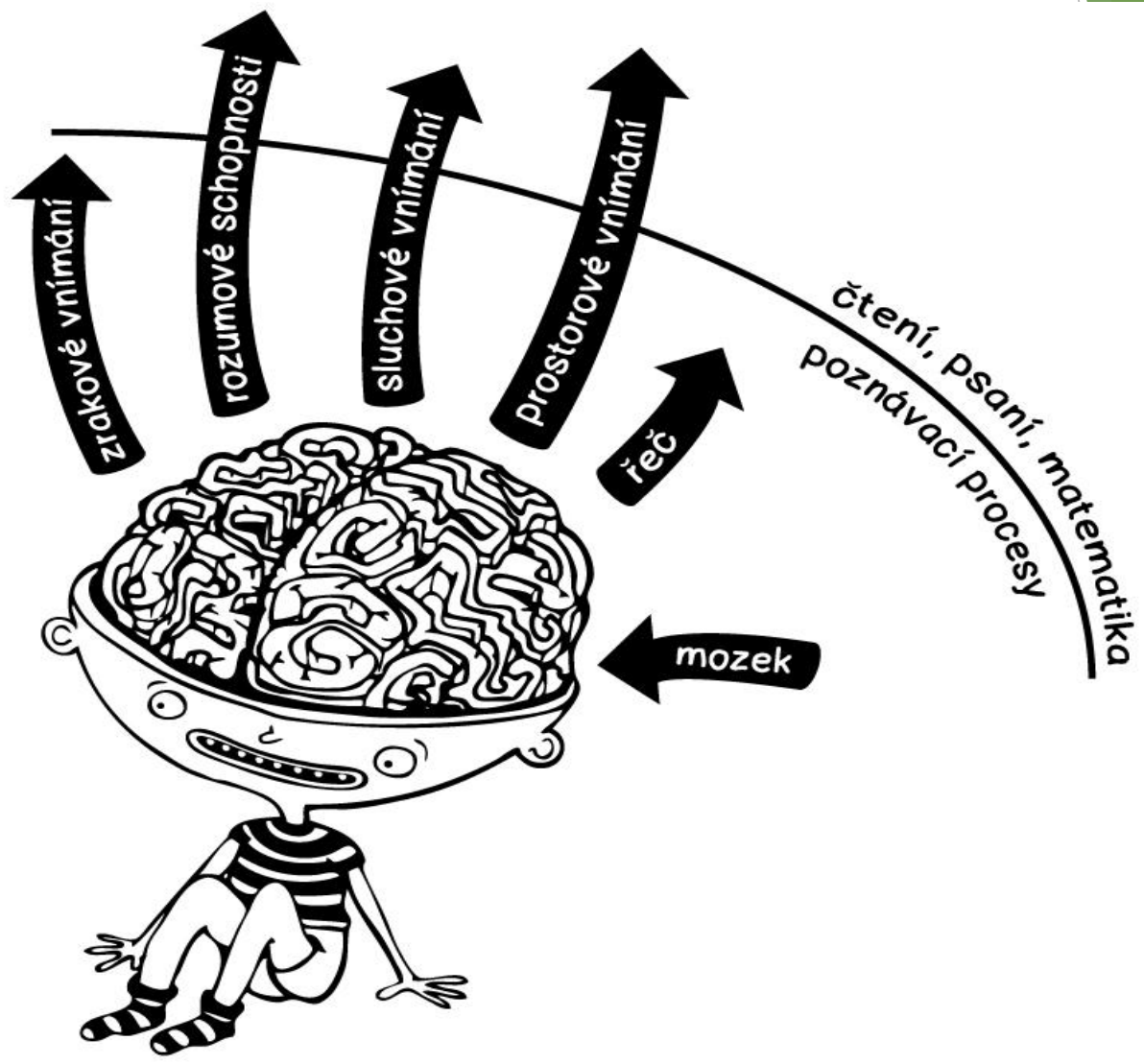
Dyslexie. Zaostřeno na angličtinu.

Nakl. Pasparta, 2020

(Monika Černá, Helena Zitková)

Připomenutí důležitých faktů

- Dyslexie je dědičná, ale není jeden gen dyslexie.
- Postihuje též jedince s nadprůměrnou inteligencí.
- Příčinou je jiná stavba a funkce mozku.
- Není podmíněná nepodnětným rodinným prostředím, nevhodným způsobem výuky.
- Není to lenost!

Příčiny v rovině kognitivních procesů

- Řeč
- Fonemický sluch
- Zraková percepce
- Paměť krátkodobá, pracovní a dlouhodobá
- Automatizace
- Pravolevá a prostorová orientace
- Orientace v čase, organizace sebe sama
- Koncentrace pozornosti
- Kombinace různých deficitů
- Pracovní tempo!!!

Projevy dyslexie, dysgrafie, dysortografie

Čtení: postižena rychlost, správnost, technika čtení, porozumění

Psaní : písmena jsou příliš velká nebo malá, písmo je nečitelné, ačkoliv se dítě snaží

Pravopis: porucha postihuje specifické dysortografické jevy i pravopisné jevy

Specifické chyby: rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena, hranice slov v písmu

Pravopisné chyby : OVŘ, nezvládnutý systém mateřského jazyka, dysgrafie, fonemické uvědomění.

Michel 14. 12. 2000

~~Na~~ ~~strani~~ ~~vikaji~~ ~~colka~~ ..
Iraamy ~~colka~~ ~~vikaji~~ ..
Tara ~~colka~~ ~~vikaji~~ ..

Uava varene rineni
Gradik se ~~colka~~ stidi
Jesdec ukani ma honi

12. 2. 2001 11

Dele vstuidaji ~~colka~~ na koupach^{uk}
Ulaki prijivideji ~~colka~~ na nastupisti
Do sakradky behli rajiv
I d Hraci svitelski po velike bozi

Eliska 14. 12. 2000

Na strani vikaji ~~colka~~ ..
Tasa mi svesky ..
Hava za zine ctkon ..
I Farlik se stidi
Je edet ukani na honi

E. 12. 2

Dele se stuidaji na koupach^{uk}
Ulaki prijivideji na nastupisti
Do sakradky sakradky behli rajiv
Hraci behli svitelski po velike bozi

Významní jedinci se specifickými poruchami učení a chování

- W.A.Mozart
  - Jules Verne
  - Walt Disney
  - Hans Christian Andersen
  - F.Scott Fitzgerald
  - Harry Belafonte
  - John Lennon
  - Steve McQueen
  - Sylvester Stallone
  - Whoppi Goldberg
  - Tom Cruise
  - Winston Churchill
  - Dwight Eisenhower
  - Woodrow Wilson
  - John F. Kennedy
  - Robert Kennedy
  - Galileo
  - gen. George Patton
  - Albert Einstein
  - Alexander Graham Bell
  - Louis Pasteur
- Ne všichni byli oficiálně diagnostikováni. Na základě informací z různých pramenů lze poruchu předpokládat.

Fonemické uvědomění

základ pro výuku čtení i písemného projevu

Schopnost analyzovat mluvenou řeč na segmenty a manipulovat s nimi.

- Tvoření slov spojením slabik (kartičky se slabikami).
- Dělení slov na slabiky
- Jakou hláskou začíná slovo „rose“?
- Jaké slovo zůstane, ubereš –li ze slova cat „k“?
- Začínají slova „pen“ a „pipe“ stejnou hláskou?
- Kolik hlásek slyšíš ve slově „cake“?
- Které slovo začíná jinou hláskou? Bag, nine, beach, bike?

Zvuková stránka jazyka

- Jaké slovo slyšíš, spojíš-li dohromady „s/a/t“?
- Slyšíš „k“ ve slově „bike“?
- Slova red, right začínají na hlásku „r“, hledej další slova write, wrap.
- SET – hledej slova, která vzniknou změnou prostřední hlásky (sit, sat, seat).
- Rytmus, intonace, přízvuk – písničky, říkadla, nahrávky.
- Vizualní opora – označení přízvuku, vytleskávání rytmu.
- Využití pohybu ke znázornění melodie jazyka.

Oblasti výuky

Audioorální kurz předchází běžné výuce!!!

Cvičení fonemického sluchu, tj. schopnost analyzovat mluvenou řeč na segmenty a manipulovat s nimi je nezbytnou součástí výuky u všech žáků.

- Komunikace: Poslech s porozuměním. Mluvní projev. Artikulace, melodie řeči.
- Rozšiřování slovní zásoby
- Gramatické kategorie
- Čtení, práce s textem.
- Písemný projev.

Komunikace

Komunikace je hlavním cílem při vyučování cizím jazykům.

Nepoužívat příliš český jazyk. Využít i neverbální komunikaci. Pozdravy, poděkování, opakující se pokyny, omluvy, jednoduchá sdělení pouze v cizím jazyce.

Příčina obtíží

- Nácvik komunikace brzdí slabší mluvní pohotovost.
- Snížená úroveň pracovní paměti.
- Oslabení krátkodobé paměti.
- Neumějí provádět více aktivit současně (pohyb, mluvení...).

Poslech s porozuměním

Příčina obtíží: sluchové rozlišování, vybavení významu, krátkodobá paměť, koncentrace pozornosti

Slyšený text: od pedagoga nebo nahrávka

Ověřování porozumění:

- Využití pohybu, kreslení.
- Vyber název, seřad' obrázky podle příběhu.
- Odpovědi na otázky, vyprávění.
- Poslech při psaní poznámek, diktátu. (Omezit psaní diktátů.)

Mluvní projev

- Žák musí nejdříve slovo opakovaně slyšet.
- Společné opakování s pedagogem spolužákem, celá třída.
- Případné chyby nezdůrazňujeme.
- Vyšší míra řízení – část rozhovoru je daná, opakuje se, část žáci tvoří. Též dramatizace naučeného rozhovoru.
- Neřízený mluvní projev je náročný.
- Využití: obrázky, klíčová slova, slovní spojení, myšlenková mapa.
- Využití neverbálních prostředků.

Artikulace

Výslovnost spolu s melodií a tempem řeči tvoří zvukovou stránku jazyka, která hraje při výuce cizích jazyků velmi důležitou roli.

Příčiny obtíží : Nižší úroveň sluchové percepce.

Oslabení krátkodobé paměti (dlouhé výrazy nezvládá).
Obtíže v artikulaci v mateřském jazyce. Strach z posměchu, chyby i nevědomě.

Doporučení:

Poslech zvukových nahrávek spolu s opakováním.

Využívání říkadel, písniček, básniček. Při cvičení větné melodie můžeme využít grafické znázornění i gestikulaci.

Rozšiřování slovní zásoby

Příčiny obtíží: Nepřesná sluchová percepce.

Oslabení krátkodobé paměti, dlouhodobé paměti, poruchy procesu automatizace.

Obtížné vybavování slov a malá slovní zásoba též v češtině.

Doporučení:

Od pasivní slovní zásoby k aktivní. Nejdříve výslovnost a význam, poté psaná forma.

Osvojování nových slov v kontextu („pen“ – školní potřeba i kotec pro zvířata).

Využít odpovídající styl učení – spojení slov s obrázky, nácvik slovních spojení, poslech nahrávek s výslovností slovíček.

Rozšiřování slovní zásoby 2

- Multisenzoriální přístup + odpovídající styl učení (vidět, slyšet, napsat, spojení s pohybem).
- Kolektivního opakování, opakování ve dvojicích.
- Užívání různých cvičení: třídění slov na „živý – neživý, hledání slov opačného významu, slov nadřazených, odvozování slov.
- Využití elektronických slovníků (mobilní telefon, IT technologie)
- Psát slovíčka do slovníčků? Tradiční postup vede k zapamatování slov bez kontextu. Využít jiné formy tvorby slovníčku.

Gramatické kategorie

Příčiny obtíží:

- Oslabený jazykový cit, (nezvládá časování sloves v češtině, neslyší koncovky, neurčí slovesný čas, slovesný vid).
- Oslabení paměti, automatizace.
- Oslabení pracovní paměti.

Doporučení:

- Využívat indukční metody, začít příklady, potom vyvozovat pravidlo.
- Důsledně se zaměřovat na jeden jev.

Gramatické kategorie - doporučení

- Využívat barvy, přehledy, kartičky, časové osy pro: slovní druhy, slovesné časy.
- Využívat gramatické přehledy. Naučit žáky s nimi pracovat.
- Nahrávky modelových vět.
- Využití gramatického jevu nejen ve cvičení ale též v konverzaci, v textu.
- Chyba je součástí procesu učení, práce s chybou. Gramatika není cílem výuky angličtiny.

Čtení

Příčiny obtíží: Dyslexie a spolu s ní průvodní obtíže, které ji doprovázejí. Negativní vztah žáka ke čtení, strach z neúspěchu.

Metody:

- Fonická metoda =vztah mezi písmene a zvukem – cat, car, cap - green, tree, bee. Lze číst i bez znalosti významu, slouží k upevnění zvukové formy a grafické podoby.
- Globální metoda – pamatování si podoby psaného slova.

Čtení - doporučení

- Čtení krátkých pasáží. Zvětšování částí textu.
- Čtení textu po přípravě (podtrhávání obtížných slov, dělení slov na slabiky, zápis neznámých slov....).
- Čtení v duetu (s dospělým).
- Čtení spolu s poslechem nahrávky (nevadí, když žák přeřikává části z paměti).
- Nácvik různých technik čtení s ohledem na cíle : plynulé čtení, správná intonace, porozumění, získání pouze několika informací.

Není pravda, že žák s dyslexií nesmí číst!! Čtení nesmí být zdrojem stresu.

Písemný projev

Příčiny obtíží: Grafomotorické obtíže, vývojový deficit kognitivních procesů.

Metody: Strukturované fonetické přístupy nebo globální přístup, popř. kombinace obojího.

Doporučení

- Dítě píše pouze to, čemu rozumí.
- Využití metody : Look – Cover – Write and check routine.
- Různé formy cvičení k soustavnému opakování (hledání slov v řadě slov jiných, v textu).

Závěr

- Člověk se může naučit cokoliv, když je pozitivně motivován.
- Nesmí mít ale vlivem opakovaných neúspěchů nízké sebevědomí, negativní vztah ke vzdělávání, pokřivený charakter.
- Osvojování cizího jazyka je celoživotní proces.
- I maličký úspěch je více než nic.
- Přeji hodně radosti z práce.

Přeji hodně radosti v osobním životě

Děkuji za pozornost